

Pristup uslugama skrbi: rani i predškolski odgoj i obrazovanje, zdravstvena zaštita i dugotrajna skrb

Uvod

U ovom se izvješću istražuje pitanje pristupa trima vrstama usluga skrbi koje su od ključne važnosti za socijalnu zaštitu i uključenost: ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju, zdravstvenoj zaštiti i dugotrajnoj skrbi. U njemu se utvrđuje teorijski okvir za pristup takvim uslugama skrbi te opisuju prepreke za korištenje uslugama skrbi kao i razlike u pogledu pitanja pristupa tim uslugama među skupinama stanovništva EU-a.

U izvješću se stavlja naglasak na tri područja u okviru kojih postoji potencijal za unaprjeđenje pristupa uslugama: rani i predškolski odgoj i obrazovanje za djecu s invaliditetom i posebnim odgojno-obrazovnim potrebama, e-zdravstvo i privremenu skrb radi predaha uobičajenih njegovatelja (respice care). Iznosi se pregled trenutačne situacije u nekoliko država članica, Norveškoj i Ujedinjenoj Kraljevini.

Kontekst politike

U skladu s europskim stupom socijalnih prava građani EU-a trebali bi imati pristup kvalitetnom ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju, zdravstvenoj zaštiti i dugotrajnoj skrbi. U njemu se naglašava da djeca iz ugroženih sredina imaju pravo na posebne poticajne mjere za ostvarivanje jednakih mogućnosti. Kad je riječ o zdravstvenoj zaštiti, naglašava se da svi imaju pravo pravodobnog pristupa preventivnoj i kurativnoj zdravstvenoj skrbi. Kad je riječ o dugotrajnoj skrbi, naglasak je stavljen na usluge skrbi u vlastitom domu i u zajednici.

Mogućnost pristupa tim uslugama pridonosi smanjenju nejednakosti tijekom cijelog životnog vijeka i postizanju ravnopravnosti žena i osoba s invaliditetom. Smanjenjem oskudice i nejednakosti te osiguravanjem pristupa tim uslugama može se dodatno pridonijeti ostvarenju UN-ovih ciljeva održivog razvoja.

Ključni nalazi

Problemi u pogledu pristupa mogu se pojaviti u bilo kojem dijelu postupka, od trenutka kad se uoče potrebe za skrbi do trenutka u kojem se takve potrebe ispunjavaju. Njihov je uzrok kombinacija čimbenika povezanih s kućanstvom, organizacijskih čimbenika i čimbenika na razini društva.

Rani i predškolski odgoj i obrazovanje

Mnoge osobe koje imaju djecu izjavile su da su sve njihove potrebe u tom smislu ispunjene zahvaljujući oblicima neformalne skrbi, ali mnogi koji se koriste uslugama ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja suočavaju s poteškoćama njihova financiranja. Trajno stručno usavršavanje može pridonijeti unaprjeđenju kvalitete i uključenosti ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja.

Zdravstvena zaštita

Nagli porast neispunjenih potreba koji se dogodio 2013. upućuje na odgođeni učinak globalne financijske krize u razdoblju od 2007. do 2008. i mjera štednje koje su nakon toga uslijedile. Zaposlene osobe, a posebno one zaposlene na neodređeno vrijeme, zaštićene su od nesigurnosti koju donosi nemogućnost plaćanja usluga zdravstvene zaštite. Osim dohotka od nesamostalnog rada, i privatno dopunsko osiguranje, koje poslodavci često plaćaju, služi kao dodatna zaštita.

U nekim su se zemljama, kao što je Litva, već počele nuditi usluge e-konzultacija i izdavanja e-receptata kako bi se spriječilo širenje virusâ, čak i prije izbijanja pandemije bolesti COVID-19. I druge su se zemlje povele za tim primjerom i za vrijeme trajanja pandemije donijele ad hoc mjere, međutim, one su najčešće bile privremene i bez odgovarajuće strukture. Neke zemlje imaju više iskustva s nacionalnim telefonskim linijama (Austrija, Estonija i Latvija) i elektroničkim strukturama povrata troškova (Danska, Nizozemska i Norveška). Iskustva u pogledu konzultacija s liječnikom s pomoću videoveze ograničena su, ali primjeri većih razmjera mogu se pronaći u Francuskoj, Njemačkoj i Švedskoj. Sve je zastupljenija i upotreba e-receptata, za koje je dovoljno da pacijent ljekarniku iznese svoje osobne podatke.

Dugotrajna skrb

Porast ocjena kvalitete i rashoda zabilježen je u zemljama koje već imaju relativno dobro razvijene sustave skrbi, što dodatno potvrđuje prethodni nalaz da na razvoju pristupa treba poraditi, posebno u državama članicama s nižim razinama dohotka. Premda je privremena skrb radi predaha uobičajenih njegovatelja dugo bio marginalan ili nepoznat pojam u brojnim zemljama, trenutačno se o politikama u tom području vode rasprave u gotovo svim zemljama.

Smjernice politike

Općenito

- Oblikovatelji politika trebali bi usmjeriti pozornost na različite oblike problema povezanih s pristupom, a ne samo na neispunjene potrebe. Potrebe osoba za skrbi možda u konačnici mogu biti i ispunjene, ali se te osobe kasnije u postupku suočavaju s poteškoćama. Nadalje, osobe koje imaju potrebu za skrbi mogu naslutiti da će doći do problema u pogledu pristupa, što može dovesti do osjećaja nesigurnosti.
- Dobrovoljno nekorištenje uslugama ne bi se smjelo uzeti zdravo za gotovo. Ljudi bi se možda i koristili uslugama da su one jeftinije, bolje prilagođene ili kvalitetnije.
- Usko shvaćanje problema u pogledu pristupa nosi sa sobom opasnost od nedjelotvornosti. Primjerice, smanjenjem troškova povezanih s uslugama skrbi možda se neće riješiti problem financijske nepristupačnosti ako se ne uzmu u obzir dohodak i troškovi kućanstva, neformalna plaćanja i troškovi prijevoza.
- Kako bi se osiguralo ostvarivanje prava na pristup, važno je usmjeriti se na višestruke dimenzije obuhvaćene okvirom ovog izvješća te na cijeli postupak, od prepoznavanja i ispunjavanja potreba do uzimanja u obzir čimbenika povezanih s kućanstvom te organizacijskih i društvenih čimbenika.

Rani i predškolski odgoj i obrazovanje

- Potrebno je unaprijediti pristup ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju, posebno u određenim zemljama, kako bi se smanjile nejednakosti među djecom i kako bi se omogućilo zapošljavanje pružatelja neformalne skrbi za djecu (koji su uglavnom žene).
- Financijska nepristupačnost ključna je prepreka, ali subvencioniranjem ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja možda se neće ukloniti druge prepreke, kao što su prostorna pristupačnost, nedostatak povjerenja ili nedovoljna uključenost djece s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama.
- Ažurirane ciljne vrijednosti EU-a za korištenje uslugama ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja mogle bi obuhvaćati i razloge neispunjavanja potreba, a ne samo udio djece uključene u rani i predškolski odgoj i obrazovanje. Nadalje, uz djecu mlađu od tri godine u obzir bi se mogla uzeti i šira dobna skupina kako bi se pratilo napredak u provedbi europskog stupa socijalnih prava.

Uključivi rani i predškolski odgoj i obrazovanje

- Potrebno je provoditi više ocjena djelotvornosti programa za osposobljavanje, dok bi se o korisnim aspektima osposobljavanja trebalo bolje informirati javnost te bi se oni trebali u većoj mjeri primjenjivati.

- Troškovi osoblja i programa čine ozbiljne prepreke za trajno stručno usavršavanje.

Zdravstvena zaštita

- Kako bi se povećala otpornost na gospodarske šokove, pristup zdravstvenoj zaštiti trebao bi manje ovisiti o dohotku i zaposlenju.
- Kako bi se zajamčilo ostvarivanje prava na zdravstvenu zaštitu, potrebno je pratiti nejednakosti povezane s dopunskim osiguranjem (koje često plaća poslodavac).
- Ulaganje u zdravstvenu infrastrukturu može tek u ograničenoj mjeri pridonijeti poboljšanju pristupa ako se u isto vrijeme ne riješe pitanja kao što su financijska pristupačnost i raspoloživost osoblja.

E-zdravstvena zaštita

- EU može pomoći državama članicama da uče iz niza praksi pružanja e-konzultacija (često manjih razmjera) iz cijelog EU-a.
- Financijski poticaji za primjenu e-konzultacija namijenjeni liječnicima, bolnicama i pružateljima zdravstvenog osiguranja trebaju biti prilagođeni svojoj svrsi. Često je potrebno na odgovarajući način prilagoditi i pravne okvire.

Dugotrajna skrb

- U većini država članica potrebno je proširiti dostupnost pružanja usluga formalne dugotrajne skrbi te poraditi na njihovoj fleksibilnosti. To može pridonijeti pružanju prikladnije skrbi, povećati broj dostupnih kreveta u bolnicama, a pružateljima neformalne skrbi olakšati pronalazak zaposlenja, smanjiti društvenu isključenost i ispuniti potrebe za zdravstvenom zaštitom.
- Kako bi se osigurala fleksibilne i prilagođene usluge skrbi i pružila potpora ranom prepoznavanju povećanih potreba za dugotrajnom skrbi i njihovu sprječavanju, važno je dovoljno rano olakšati pristup određenoj razini dugotrajne skrbi.

Privremena skrb radi predaha uobičajenih njegovatelja (respite care)

- Uvođenjem različitih oblika privremene skrbi radi predaha uobičajenih njegovatelja, kako bi se osigurala alternativna rješenja koja mogu zamijeniti bolnice i ustanove za pružanje rezidencijalne skrbi, može se povećati upotreba i korisnost takvih oblika skrbi.
- Potrebna je bolja suradnja s primateljima i pružateljima skrbi kako bi se potaknulo korištenje uslugama privremene skrbi radi predaha uobičajenih njegovatelja. Na taj se način kontakt s pružateljem formalne skrbi ostvaruje ranije, čime se povećava održivost pružanja neformalne skrbi i poboljšava kvaliteta života pružatelja skrbi.

Dodatne informacije

Izvješće *Access to care services: Early childhood education and care, healthcare and long-term care* (Pristup uslugama skrbi: rani i predškolski odgoj i obrazovanje, zdravstvena zaštita i dugotrajna skrb) dostupno je na sljedećoj poveznici:
<http://eurofound.link/ef20015>

Voditelj istraživanja: Hans Dubois

information@eurofound.europa.eu